

RAAD VOOR HET VERBRUIK

ADVIES

Over de herziening van het koninklijk besluit van 30 juni 1996 betreffende de prijsaanduiding van producten en diensten en de bestelbon.

Brussel, 23 november 2017

SAMENVATTING

De Raad voor Verbruik werd op 3 juli 2017 door de Minister van Economie en Consumenten verzocht een advies uit te brengen over de mogelijke herziening van het KB van 30 juni 1996 betreffende de prijsaanduiding van de producten en diensten en de bestelbon.

De Raad oordeelt dat verschillende bepalingen niet meer beantwoorden aan de huidige situatie en dus best kunnen aangepast worden. De belangrijkste bepalingen betreffen

- de prijsaanduiding van levensmiddelen:

De Raad vraagt een aanpassing van deze lijst. **De Raad** stelt dan ook voor dat de lijst wordt geactualiseerd met een aantal toevoegingen (vb. Perziken), en niet-limitatief wordt gemaakt (vb. "groenten en fruit die gewoonlijk per stuk worden verkocht, zoals ...");

De Raad vraagt dat maaltijdpakketten en fondue- en barbecueshotels eveneens een uitzondering vormen op de verplichte prijsaanduiding per meeteenheid.

- de prijsaanduiding van de niet-levensmiddelen:

De vertegenwoordigers van de consumentenorganisaties vragen een aanpassing van deze lijst. De consument moet op een eenvoudige wijze de prijs van bepaalde producten kunnen vergelijken per meeteenheid. De huidige lijst wordt dan ook het beste aangevuld.

- de prijsaanduiding in winkels kleiner dan 150m²:

De overgangstermijn hiertoe voorzien in de richtlijn is verlopen. **De vertegenwoordigers van de consumentenorganisaties** vragen dan ook dat deze uitzondering wordt geschrapt. **De vertegenwoordigers van de productie, de distributie en de middenstand** vragen evenwel om deze uitzondering van artikel 12bis toch te behouden. Het schrappen van deze uitzondering vraagt immers van deze ondernemingen een aanzienlijke inspanning die niet proportioneel is ten opzichte van het voordeel dat de consument eruit kan halen.

De Raad voor het Verbruik, die, op 3 juli 2017 door de Minister van Economie en Consumenten verzocht werd een advies uit te brengen over de wetgeving inzake de prijsaanduiding, heeft huidig advies goedgekeurd op 23 november 2017 middels een schriftelijke procedure.

De Raad voor het Verbruik heeft de voorzitter verzocht dit advies voor te leggen aan de minister van Economie en Consumenten en aan de Minister van Middenstand, Zelfstandigen en KMO's.

ADVIES

De Raad voor het Verbruik;

Gelet op de adviesaanvraag van 3 juli van de Minister van Economie en Consumenten over de herziening van het koninklijk besluit van 30 juni 1996 betreffende de prijsaanduiding van producten en diensten en de bestelbon;

Gelet op het koninklijk besluit van 30 juni 1996 betreffende de prijsaanduiding van producten en diensten en de bestelbon;

Gelet op het koninklijk besluit van 26 januari 1976 betreffende de modaliteiten van de aanduiding der hoeveelheid en in het bijzonder de bijlage III;

Gelet op de Europese richtlijn 1998/6/EG van 16.2.1998 betreffende de bescherming van de consument inzake de prijsaanduiding van aan de consument aangeboden producten;

Gelet op de Europese richtlijn 2011/83/EU van 25.10.2011 betreffende consumentenrechten;

Gelet op de Verordening 1169/2011/EU van 25.10.2011 betreffende de verstrekking van voedselinformatie aan consumenten, in het bijzonder de bijlage IX, punt 1, c);

Gelet op het koninklijk besluit van 11.04.1999 houdende de bepaling van de vermeldingen die op het bewijsstuk moeten voorkomen bij de verkoop van diensten;

Gelet op de analyse van de bepalingen van het KB van 30.06.1996 door de SPF Economie;

Gelet op de werkzaamheden van de Commissie « Handelspraktijken » voorgezeten door de heer Ducart (Test-Aankoop) tijdens haar vergaderingen van 31 augustus, 26 september en 17 oktober 2017;

Gelet op de deelname aan de werkzaamheden van de volgende leden van de Raad : de dames Dammekens (VBO), Gillis (Unizo), Pint (Comeos) en Rauws (NSZ) en de heer Lesceux (UCM);

Gelet op de deelname aan de werkzaamheden van de volgende deskundigen: de dames De Cort en Cetinkaya (BV-OECO) en Depauw (FOD Economie) en de heer Steennot (Voorzitter van de Raad voor het Verbruik);

Gelet op het ontwerpadvies opgesteld door de dames De Cort (BV-OECO) en Dammekens (VBO);

Gelet op de vergadering van het Dagelijks Bestuur van 24.10.2017;

Gelet op de dringendheid;

Gelet op de schriftelijke procedure, zoals voorzien in artikel 7 bis van het Huishoudelijk reglement, voor de definitieve goedkeuring door de Raad voor het Verbruik;

BRENGT HET VOLGENDE ADVIES UIT:

I. Inleiding

De Minister plant het koninklijk besluit van 30 juni 1996 betreffende de prijsaanduiding van producten en diensten en de bestelbon¹ te willen moderniseren. Vooraleer deze oefening aan te vatten, vraagt hij het advies van de Raad voor het Verbruik over een aantal punten, meer bepaald:

- A. De prijsaanduiding van producten
- B. De prijsaanduiding per meeteenheid voor zowel levensmiddelen (“food”) als niet-levensmiddelen (“non food”) en de uitzondering van de verkoopoppervlakte in het kader van de verplichting van de prijsaanduiding per meeteenheid
- C. Prijsaanduiding van diensten, hierin begrepen het onderscheid tussen homogene en niet-homogene diensten
- D. De bestelbon
- E. Het bewijsstuk

Daarnaast staat het **de Raad** vrij om andere voorstellen tot verbetering of actualisering van de bestaande bepalingen te doen.

De Raad heeft overlegd aan de hand van concrete vragen van de minister, die voornamelijk tot doel hadden te onderzoeken of het bestaande koninklijk besluit moet geactualiseerd worden, rekening houdend met verschillende evoluties, waaronder evoluties in de praktijk, en met de Europese richtlijn 2011/83/EU betreffende de consumentenrechten. De analyse van de FOD Economie (in bijlage bij dit advies) heeft als leidraad gediend tijdens deze werkzaamheden.

II. Artikelsgewijze bespreking

- A. De prijsaanduiding van producten (art. 1-5 van het koninklijk besluit van 1996)

De minister stelt de vraag of er zich in het kader van de gewijzigde wetgeving en van de veranderende handelspraktijken aanpassingen opdringen bij deze bepalingen. **De Raad** volgt de analyse voorbereid door de FOD Economie. De artikelen 1 tot 3 dienen behouden te blijven. De artikelen 4 en 5 worden reeds in het Wetboek van Economisch recht geregeld en kunnen dan ook geschrapt worden.

- B. De prijsaanduiding van producten per meeteenheid (art. 6-12*bis* van het koninklijk besluit van 1996)

De artikelen 6-12*bis* hebben betrekking op de verplichting voor ondernemingen om naast de prijs voor het goed, ook de prijs per meeteenheid aan te duiden. De doelstelling van deze verplichting bestaat erin om de

---

¹ De tekst van het dit koninklijk besluit kan geconsulteerd worden via http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=1996063039&table_name=wet

consument in staat te stellen op een eenvoudige manier prijzen te kunnen vergelijken van gelijkaardige goederen die niet in dezelfde hoeveelheid werden verpakt. Er dient een onderscheid gemaakt te worden tussen de levensmiddelen en de niet-levensmiddelen.

- a. Levensmiddelen (art. 10-11)
  - i. Uitzonderingen op de verplichting om de prijs per meeteenheid aan te duiden (art. 11)

Artikel 11 voorziet in een aantal uitzonderingen voor de aanduiding van de prijs per meeteenheid. In punt 3° wordt verwezen naar de producten uit de lijst van bijlage 3 bij het koninklijk besluit van 26 januari 1976 betreffende sommige modaliteiten van de aanduiding der hoeveelheid². De goederen uit deze lijst zijn dus vrijgesteld van de verplichting om de prijs per meeteenheid aan te duiden, in de plaats daarvan dient enkel de prijs per product aangegeven te worden.

Deze uitzondering is in lijn met de verordening betreffende voedselinformatieverstrekking aan consumenten (hierna "FIC")³. Deze voorziet immers in de mogelijkheid voor lidstaten om een uitzondering te voorzien op de verplichting om de prijs per meeteenheid op een product aan te brengen (bijlage IX, punt 1., c)). De verordening stelt meer bepaald: "*De vermelding van de nettohoeveelheid is niet verplicht voor levensmiddelen: (...) c) die in de regel per stuk worden verkocht, mits het aantal stuks duidelijk kan worden gezien en van buitenaf gemakkelijk kan worden geteld, of, zo dit niet het geval is, in de etikettering is vermeld.*"

In België wordt de interpretatie van wat "in de regel per stuk" wordt verkocht in de zin van de FIC gedaan aan de hand van de lijsten in de bijlage III van het koninklijk besluit van 26 januari 1976.

De Raad is van oordeel dat de lijsten van dit koninklijk besluit geactualiseerd en *future proof* gemaakt moeten worden. Zo wordt voorgesteld om af te stappen van de aparte opsomming van de verschillende soorten kolen, sla, pompoenen, enz.

De Raad merkt bovendien op dat in de praktijk bepaalde producten zoals appels en bananen, die in principe per meeteenheid worden verkocht, toch per stuk worden verkocht (vb. in benzinstations). Deze producten kunnen in een bepaalde context als (gezonde) snack worden beschouwd. Op deze manier zouden zij vallen onder een andere uitzondering van artikel 11, nl. "5° *voorverpakte snoep, snacks en ijsjes die per stuk te koop aangeboden worden met het oog op onmiddellijke en gehele consumptie*". Deze interpretatie leidt niet tot misleiding van de consument, in de mate deze correct geïnformeerd wordt over de prijs die hij per (gezonde) snack zal betalen.

De Raad is bovendien van oordeel dat het niet realistisch is om te werken met een limitatieve lijst van producten. Er komen immers jaar na jaar nieuwe producten op de markt die aan dezelfde kenmerken voldoen als de producten die op de lijst staan opgesomd. Zo vermeldt de lijst bijvoorbeeld nectarine, maar

---

2

http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a.pl?language=nl&caller=list&cn=1976012630&la=n&fromtab=wet&sql=dt=%27koninklijk%20besluit%27&tri=dd+as+ra nk&rech=1&numero=1

³ De tekst van deze verordening kan geconsulteerd worden via <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011R1169&from=EN>

niet perzik. Met een exemplatieve lijst, vermijdt men dat het koninklijk besluit binnen korte tijd opnieuw aangepast moet worden.

Deze redenering geldt zowel voor de groente- en fruitproducten, als voor de bakkerij- en vleesproducten.

ii. De uitzondering voor verkooppriemtes kleiner dan 150 m² (art. 12*bis*)

Artikel 12*bis* voorziet in een uitzondering op de verplichting om de prijs per meeteenheid aan te duiden voor verkooppriemtes die kleiner zijn dan 150 m².

De Raad stelt vast dat deze uitzondering een overgangsmaatregel was en dat de Europese richtlijn 98/6/EG van 16 februari 1998 betreffende (...) de prijsaanduiding van aan de consument aangeboden producten⁴ deze uitzondering vandaag, in principe, niet langer toelaat.

De vertegenwoordigers van de productie, de distributie en de middenstand vragen echter toch het behoud van deze uitzondering. Het feit dat de Europese richtlijn deze uitzondering niet langer toelaat, neemt niet weg dat **deze vertegenwoordigers** vandaag in de praktijk vaststellen dat het opheffen van deze maatregel van de betreffende ondernemingen een aanzienlijke inspanning zou vragen die niet proportioneel is ten opzichte van het voordeel dat de consument eruit kan halen. In deze kleinere winkels wordt immers een weliswaar breed assortiment van verschillende producten aangeboden, maar van elk product is er meestal maar één soort/merk/etc. te verkrijgen. Daardoor is het hoe dan ook niet mogelijk voor de consument om prijzen te vergelijken binnen de winkel. Bovendien onderlijnen **deze vertegenwoordigers** dat België niet het enige Europese land is dat deze uitzondering tot op vandaag blijft toepassen.

De vertegenwoordigers van de consumentenorganisaties vragen dat deze uitzondering wordt opgeheven. De consument moet immers ook in kleine winkels de prijs van de producten op een eenvoudige wijze kunnen vergelijken en beoordelen (cfr. Overwegende 6 van de richtlijn). De regel wenst voor de consument zowel een prijsvergelijking in de winkel als tussen verschillende winkels mogelijk te maken.

iii. Maaltijdpakketten en fondue- en barbecueschotels

De Raad is van oordeel dat voor maaltijdpakketten en fondue- en barbecueschotels een uitzondering voorzien moet worden op de verplichting om de prijs per meeteenheid te vermelden. Zo'n maaltijdpakket of schotel bevat immers tal van verschillende ingrediënten die elk aan een andere prijs per meeteenheid verkocht kunnen worden in de winkel. Het concept van de maaltijdpakketten of schotels is precies dat de consument een door de verkoper vooraf samengesteld assortiment van producten aankoopt voor een vooraf aangegeven prijs.

De uitzondering voor maaltijdpakketten en fondue- en barbecueschotels is te verantwoorden in het licht van overwegende 10 van de richtlijn dat stelt dat uitzonderingen slechts mogelijk zijn wanneer de prijsaanduiding niet zinvol of verwarrend zou zijn, bijvoorbeeld (...) indien verschillende producten in dezelfde verpakking verkocht worden.

⁴ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX%3A31998L0006>

b. Niet-levensmiddelen

Artikel 12 van het KB stelt dat niet-levensmiddelen de prijs per meeteenheid niet dienen te vermelden, behoudens voor de producten die in bijlage bij het besluit vermeld staan. De minister vraagt of de huidige werking met een beperkte lijst kan behouden worden (eventueel aangepast), of dat er eerder kan gopteerd worden voor het omkeren van het principe (en dus net als voor levensmiddelen te voorzien dat er een prijs per meeteenheid dient aangeduid te worden, tenzij anders bepaald).

De vertegenwoordigers van de consumentenorganisaties stellen dat transparante informatie aan de consument hier eveneens van belang is, en dat een zo ruim mogelijke verplichting om de prijs per meeteenheid aan te duiden noodzakelijk is. Dit kan door ofwel het principe om te keren (en dus te vertrekken van een verplichting om de prijs per meeteenheid aan te duiden), ofwel door de bestaande lijst aan te passen. **Deze vertegenwoordigers** wijzen er in dit kader op dat de consument de *optimale mogelijkheden moet krijgen om de prijs van de producten te beoordelen en te vergelijken, zodat hij op basis van eenvoudige vergelijkingen weloverwogen keuzes kan maken*. Dit betreft niet enkel de vergelijking tussen verschillende producten van een verschillend merk, maar eveneens de vergelijking van een grote en een kleine fles van hetzelfde product (vb. Parfumwinkels hebben vaak 2 verschillende maten van de flesjes parfum. Het is dan ook handig om het eventuele prijsverschil tussen de twee flessen te kunnen berekenen).

De vertegenwoordigers van de consumentenorganisaties vinden dat onder meer volgende producten gebaat kunnen zijn met een verplichte aanduiding van prijzen per meeteenheid:

- Bij 1.6 (“eaux de toilette, uitgezonderd parfumerieproducten”) vragen de **vertegenwoordigers van de consumentenorganisaties** dat de uitzondering voor de parfumerieproducten komt te vervallen. Het klopt wel dat de meeteenheid bij parfumerieproducten, anders dan eaux de toilette, niet de doorslaggevende factor is in de keuze tussen twee verschillende parfums. Het gebeurt echter vaak dat een producent verschillende formaten van hetzelfde parfumerieproduct aanbiedt. Het moet voor de consument dan mogelijk zijn om het verschil in prijs/eenheid te berekenen.
- De verzorgings- en schoonheidsproducten dienen om dezelfde reden te worden aangevuld met huid-hand- en lichaamscrèmes. Hier zou ook zonnecrème en aftersun onder vallen.
- De categorie van huishoudelijke producten dient te worden aangevuld met onderhoudsproducten voor ramen, muren en plafonds.
- Vloerbedekking

De vertegenwoordigers van de productie, de distributie en de middenstand merken op dat in de Europese Unie slechts drie landen, waaronder België, de verplichting voorzien voor non-food producten om de prijs per meeteenheid te vermelden. Dit betekent dat er vandaag al een bijkomende administratieve last is t.a.v. de concurrenten van de meerderheid van de andere EU-lidstaten. **Zij** zijn dus van oordeel dat deze verplichting niet verzwaard mag worden.

C. Prijsaanduiding van diensten, hierin begrepen het onderscheid tussen homogene en niet-homogene diensten (art. 13-18 van het koninklijk besluit van 1996)

Voor de prijsaanduiding van diensten wordt een onderscheid gemaakt tussen homogene en niet-homogene diensten. Voor de homogene diensten⁵ moet het tarief van de dienstprestatie (vaste prijs) worden aangegeven terwijl voor de niet-homogene diensten⁶ hetzij een vast prijsbedrag of een uurtarief, of een combinatie van beide wordt aangegeven in een bestek. Artikel 17 legt de verplichte vermeldingen van een bestek vast.

De Raad stelt vast dat het in de praktijk moeilijk is om een onderscheid te maken tussen homogene en niet-homogene diensten. Toch is **hij** van oordeel dat het onderscheid behouden moet worden.

De Raad merkt verder op dat in artikel 17 de woorden "handelsregister of ambachtsregister" vervangen moeten worden door "kruispuntbank van ondernemingen".

D. De bestelbon (art. 19)

Aangezien de meeste aannemers van werken in de praktijk niet eerst een bestek en vervolgens een bestelbon opstellen maar doorgaans werken met één document, nl. de offerte die ter ondertekening aan de klant wordt voorgelegd, meent **de Raad** dat, zo ingeval van aanneming van werken een voorschot aan de consument gevraagd wordt, artikel 19 in fine zou moeten aangevuld worden als volgt : *"Ingeval een conform artikel 17 opgesteld bestek werd afgeleverd, volstaat : 1° ingeval van cash betaling : de vermelding "voldaan" op het bestek, 2° ingeval van bankoverschrijving: het overschrijvingsbewijs."*

De Raad heeft verder geen opmerkingen bij artikel 19 in de mate aanvaard blijft dat een e-mail in deze context als "handtekening" kan gelden.

E. Het bewijsstuk

De Raad merkt op dat in het koninklijk besluit houden de bepaling van de vermeldingen op het bewijsstuk die, voorzien door de wet van 14 juli 1991 betreffende (...) ⁷, moeten voorkomen bij het verkoop van diensten, in artikel 1, 1° de woorden "handelsregister of ambachtsregister" vervangen moeten worden door "kruispuntbank van ondernemingen".

⁵ de diensten waarvan de eigenschappen en de modaliteiten identiek of gelijkaardig zijn, met name onafhankelijk van het moment of van de plaats van uitvoering, van de dienstverlener of van de persoon waarvoor de diensten bestemd zijn. (bijv.: schoorsteenvegen, reiniging van een kostuum, ontwikkeling van een film, enz.)

⁶ diensten met kenmerkende bijzonderheden. Bijgevolg is het onmogelijk een tarief aan te kondigen (vb: reparatie van een schadevoertuig, plaatsing van een dak, plaatsing van een veranda, enz.). Voor dit soort dienst kan de consument altijd een prijsopgave vragen aan de onderneming. Deze prijsopgave laat de consument toe om vergelijkingen te maken

⁷ http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=1999041166&table_name=wet